

Den svenska industrins konkurrenskraft

Under den senaste dryga 15-årsperioden ha arbetskraftskostnaderna i den svenska industrin ökat mer än genomsnittet för konkurrentländerna. Skillnaden gentemot svensk industris viktigaste konkurrent Tyskland har dock varit avsevärt större liksom mot euroområdet i stort.

Tack vare en stark produktivitetstillväxt har ändå svensk industris relativa enhetsarbetskostnader sjunkit. Samtidigt har prisutvecklingen på den svenska industrins produkter fallit, vilket bidragit till att hålla nere vinstandelen som fortfarande 2014 var historiskt låg.

De senaste två årens försvagning av kronan samt förhållandevis dämpade löneökningar bidrar emellertid till en återhämtning av vinster och konkurrenskraft.

Produktiviteten i svensk industri har sedan finanskrisen ökat ungefär i linje med konkurrentländerna, medan såväl produktion som sysselsättning utvecklats förhållandevis svagt.

Högre kostnadsökningar än i omvärlden – dämpning på senare tid

Arbetskraftskostnaderna i den svenska tillverkningsindustrin steg med 1,5 procent i årstakt det första kvartalet 2015 enligt preliminära siffror från Eurostats Labour Cost Index (**tabell 1**). Det var klart lägre än motsvarande tal för EU och USA där ökningstakten uppgick till 2,5 procent. Under 2013 och 2014 ökade de svenska arbetskraftskostnaderna i linje med USA och Europa. Under de föregående 15 åren steg de svenska arbetskraftskostnaderna klart mer än i konkurrentländerna. Att utvecklingen de senaste åren varit mer i linje med omvärlden beror både på en inbromsning i ökningstakten i Sverige men också på högre ökningstal i vårt viktigaste konkurrentland Tyskland.

Tabell 1 Arbetskraftskostnader per timme i tillverkningsindustrin enligt LCI. Årsgenomsnitt respektive procentuell förändring från föregående år

	Genomsnitt 1998–2002	Genomsnitt 2003–2007	Genomsnitt 2008–2012	Genomsnitt 2013–2014	2013	2014	2015*
Tyskland	2,9	1,6	2,1	2,8	3,3	2,2	2,9
Frankrike	3,0	3,3	2,7	1,1	0,8	1,3	2,1
Italien	2,0	3,1	3,8	1,3	1,8	0,7	2,3
Belgien	2,6	2,2	3,4	1,4	1,7	1,1	0,3
Nederländerna	4,0	2,9	2,5	3,3	3,5	3,0	2,4
Spanien	4,1	4,3	3,0	0,9	1,1	0,6	0,0
Finland	4,3	4,7	2,9	1,5	1,0	2,0	3,0
Euroområdet**	3,3	2,8	2,7	2,1	2,3	1,9	2,3
Danmark	3,9	3,4	2,7	1,7	1,8	1,6	1,4
Storbritannien	4,4	4,3	2,4	1,8	1,4	2,2	1,2
Polen	9,6	6,3	5,5	4,1	3,4	4,7	5,9
Tjeckien	8,7	6,3	4,6	2,9	2,5	3,2	2,5
Ungern	13,3	8,5	4,7	3,5	3,6	3,4	3,3
EU-länder***	3,7	3,2	2,8	2,1	2,2	2,1	2,3
USA	3,4	3,3	2,1	2,1	1,9	2,2	2,3
Sverige	4,0	3,4	3,7	2,1	1,4	2,7	1,5

Källor: Eurostat, Labour Cost Index, Bureau of Labor Statistics, Medlingsinstitutet

* Första kvartalet.

** Avser samtliga euroländer exklusive Cypern, Luxemburg, Malta, Estland, Lettland, Litauen och Slovenien.. Vägt med KIX-vikter.

*** Avser förutom euroområdet Danmark, Storbritannien, Polen, Tjeckien och Ungern. Vägt med KIX-vikter.

Det bör påpekas att det för 2015 enbart finns uppgifter för första kvartalet och att dessa dessutom är preliminära. Utfallet för Finland på 3,0 procent framstår till exempel som förvånande högt med tanke på de mycket måttliga löneavtal som gäller där. Det låga utfallet för Sverige första kvartalet kommer troligtvis att revideras upp.

I **tabellerna 2–4** redovisas utvecklingen av arbetskraftskostnader, produktivitet och enhetsarbetskostnader enligt amerikanska Conference Board, kompletterat med uppgifter från OECD:s databaser. Uppgifterna baseras på respektive lands nationalräkenskaper. Utvecklingen för Sverige redovisas enligt de senaste uppgifterna i de svenska nationalräkenskaperna.

Uppgifterna om arbetskraftskostnadernas utveckling kan skilja sig avsevärt från data hämtade från Labour Cost Index (LCI) i tabell 1, både för Sveriges och för andra länders del. I synnerhet för enskilda år kan utvecklingen skilja sig åt betydligt mellan de bägge statistikällorna. Över längre perioder är i regel skillnaderna betydligt mindre. För vissa länder kan dock skillnaderna vara relativt stora också över längre tidsperioder. Det gäller till exempel Danmark och Storbritannien som redovisar väsentligt högre ökningstal enligt nationalräkenskaperna än enligt LCI. För Finland råder motsatt förhållande, det vill säga nationalräkenskaperna visar på klart lägre ökningstal än LCI. Den genomsnittliga ökningen av de svenska arbetskraftskostnaderna under 2000-talet är i stort sett identisk för de bägge källorna. Däremot anger nationalräkenskaperna en högre ökningstakt under perioden fram till finanskrisen än LCI, medan motsatt förhållande gäller under de senaste åren.

Tabell 2 Arbetskraftskostnader per timme i tillverkningsindustrin Conference Board.
Årsgenomsnitt respektive procentuell förändring från föregående år

	Genomsnitt 1998–2002	Genomsnitt 2003–2007	Genomsnitt 2008–2012	Genomsnitt 2013–2014	2012	2013	2014
Tyskland	2,7	1,9	2,2	2,3	3,3	2,9	1,7
Frankrike	3,7	3,1	3,3	1,8	3,5	1,8	1,9
Italien	2,2	3,1	3,4	1,9	2,7	2,3	1,6
<i>Belgien</i>	2,9	3,0	2,9	2,1	3,7	3,1	1,2
Nederländerna	4,2	2,9	2,4	3,6	2,0	3,7	3,5
Spanien	1,8	5,2	2,2	1,4	1,8	1,1	1,7
Finland	4,7	3,2	2,5	1,0	3,2	0,9	1,1
10 euroländer*	3,3	2,9	2,6	2,2	3,0	2,5	1,9
Danmark	3,3	5,4	2,8	2,2	2,5	2,5	1,8
Storbritannien	5,5	5,5	3,7	3,0	2,3	3,1	3,0
15 EU-länder**	3,9	3,5	2,9	2,4	3,1	2,6	2,2
Norge	5,8	4,2	4,2	3,8	4,9	4,7	2,8
USA	4,6	3,8	2,2	1,3	1,7	0,6	1,9
Japan	0,3	-1,1	0,9	1,8	-0,4	1,2	2,5
21 OECD***	3,9	3,5	2,9	2,4	3,0	2,5	2,3
Sverige****	4,3	3,9	2,8	2,0	5,5	2,3	1,8

Källor: Conference Board, OECD, SCB, Eurostat, Medlingsinstitutet

* Beräkningarna inkluderar även Irland, Portugal och Österrike. Vägt med KIX-vikter.

** Beräkningarna inkluderar även Tjeckien, Polen och Ungern. Vägt med KIX-vikter.

***Beräkningarna inkluderar även Kanada, Australien och Sydkorea

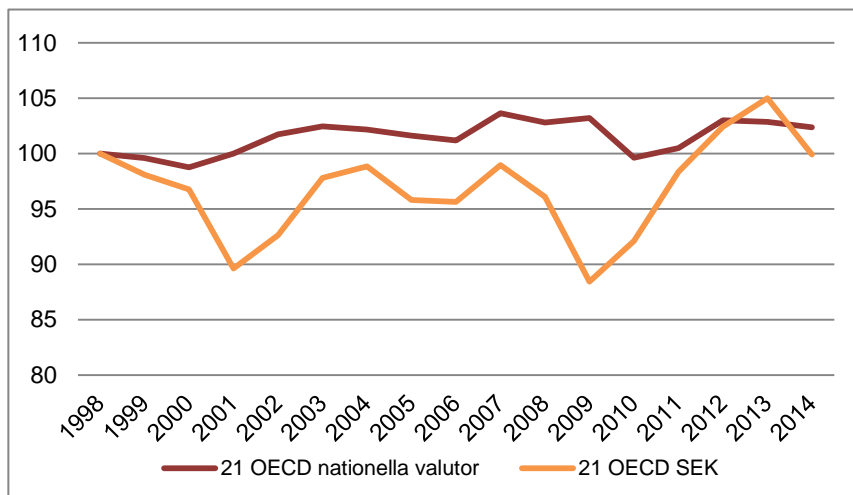
**** Enligt SCB, augusti 2015.

I likhet med LCI visar **tabell 2** hur de svenska arbetskraftskostnaderna ökat snabbare än både EU och USA. Samtidigt har avståndet till konkurrentländerna krympt. Åren 2008–2012 var den svenska utvecklingen i stort sett i linje med ökningstakten i EU och OECD. Åren 2013–2014 ökade till och med de svenska arbetskraftskostnaderna något långsammare än i konkurrentländerna.

Relativt små effekter av kronkursen på längre sikt

Sett över hela perioden 1998–2014 ökade arbetskraftskostnaderna i Sverige drygt 2 procent mer än konkurrentländerna i OECD (**diagram 1**). Utvecklingen var ungefär densamma gentemot EU-15. I förhållande till euroområdet ökade de svenska arbetskraftskostnaderna cirka 10 procent mer och jämfört med Tyskland nästan 20 procent mer. Däremot ökade de svenska arbetskraftskostnaderna mindre än i Storbritannien och Danmark.

Diagram 1 Sveriges arbetskraftskostnader i tillverkningsindustrin i förhållande till OECD, i svenska kronor respektive nationella valutor, index 1998=100

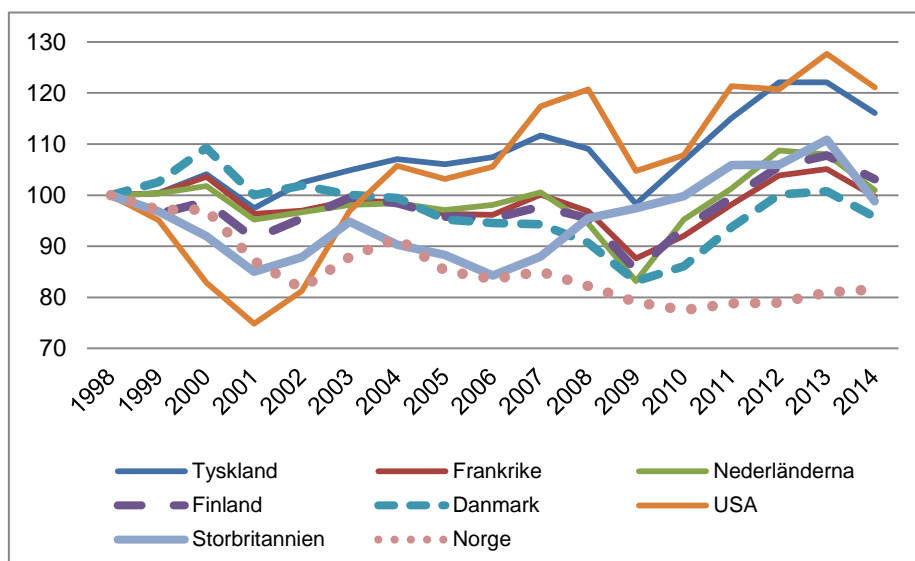
Källor: Conference Board, OECD, Eurostat, SCB, Riksbanken, Medlingsinstitutet

Eftersom kronan försvagades med ett par procent under perioden var de relativa arbetskraftskostnaderna i förhållande till OECD-länderna i stort sett desamma 2014 som 1998 räknat i kronor. Enskilda år har kronan haft stor påverkan, i första hand i samband med IT-kraschen i början av 2000-talet och finanskrisen 2008/2009. Efter 2009 skedde en kraftig återhämtning av kronan, men 2014 bröts denna utveckling och kronan försvagades med cirka 3,5 procent mätt enligt KIX-index.

Försvagningen har fortsatt under 2015 med ytterligare cirka 6 procent räknat som genomsnittet under årets första sju månader jämfört med 2014. Framför allt är det den amerikanska dollarn som blivit väsentligt dyrare men kronan har också försvagats avsevärt gentemot det brittiska pundet. Detta indikerar en ytterligare nedgång i de relativa arbetskraftskostnaderna räknat i gemensam valuta 2015.

Kronans påverkan på Sveriges relativa arbetskraftskostnader har varit väsentligt mindre i förhållande till euroområdet och EU än USA. Mätt i nationell valuta steg de svenska arbetskraftskostnaderna med 5 procent jämfört med de amerikanska. Tar man dessutom hänsyn till att kronan förstärktes med 16 procent mot dollarn försämrades det relativa kostnadsläget mot USA med 21 procent under perioden (**diagram 2**). Gentemot euroländerna försämrades kostnadsläget med närmare 10 procent men eftersom kronan samtidigt försvagades med knappt 3 procent begränsades försämringen till 7 procent räknat i gemensam valuta. Motsvarande försämring gentemot Tyskland och Finland var 16 respektive 3 procent.

Diagram 2 Sveriges arbetskraftskostnader i tillverkningsindustrin i förhållande till handelspartners i svenska kronor, index 1998=100

Källor: Conference Board, OECD, Eurostat, SCB, Riksbanken, Medlingsinstitutet

I förhållande till Danmark förbättrades kostadsläget med 4 procent i gemensam valuta. Storbritanniens arbetskraftskostnader ökade klart snabbare än de svenska under perioden men samtidigt förstärktes kronan mot pundet med nästan 17 procent. Därmed begränsades förbättringen i Sveriges kostnadsläge gentemot Storbritannien till 1 procent under perioden 1998–2014.

Tabell 3 Utveckling av produktivitet inom tillverkningsindustrin. Årsgenomsnitt respektive procentuell förändring från föregående år

	Genomsnitt 1998–2002	Genomsnitt 2003–2007	Genomsnitt 2008–2012	Genomsnitt 2013–2014	2012	2013	2014
Tyskland	2,3	4,7	0,6	0,2	-0,8	-0,2	0,6
Frankrike	4,7	4,2	2,0	1,2	2,0	0,6	1,8
Italien	0,9	1,6	1,0	-0,2	1,1	1,1	-1,5
Belgien	2,8	3,9	1,8	2,7	3,9	2,0	3,3
Nederländerna	3,2	4,8	1,1	2,3	0,2	1,3	3,2
Spanien	1,5	2,7	1,4	2,5	2,4	3,2	1,9
Finland	7,2	7,3	-3,5	2,0	-10,6	2,6	1,4
10 euroländer*	3,4	4,4	0,8	1,1	-0,4	0,8	1,4
Danmark	1,7	4,0	4,1	2,1	7,1	4,4	-0,1
Storbritannien	3,6	4,9	1,2	0,5	-2,6	-1,0	2,0
15 EU-länder**	3,5	4,7	1,5	1,2	0,2	0,8	1,6
Norge	1,9	2,2	2,2	2,2	0,8	2,0	2,4
USA	6,0	6,0	1,8	1,1	-1,5	0,7	1,4
Japan	2,5	5,0	2,7	2,5	2,2	3,2	1,9
21 OECD***	3,7	4,7	1,6	1,3	0,1	1,0	1,7
Sverige****	5,8	7,2	1,2	1,5	-3,3	2,7	0,5

Källor: Conference Board, OECD, SCB, Eurostat, Medlingsinstitutet

* Beräkningarna inkluderar även Irland, Portugal och Österrike.

** Beräkningarna inkluderar även Tjeckien, Polen och Ungern.

*** Beräkningarna inkluderar även Kanada, Australien och Sydkorea

**** Enligt SCB, augusti 2015.

Stark produktivitetstillväxt i svensk industri

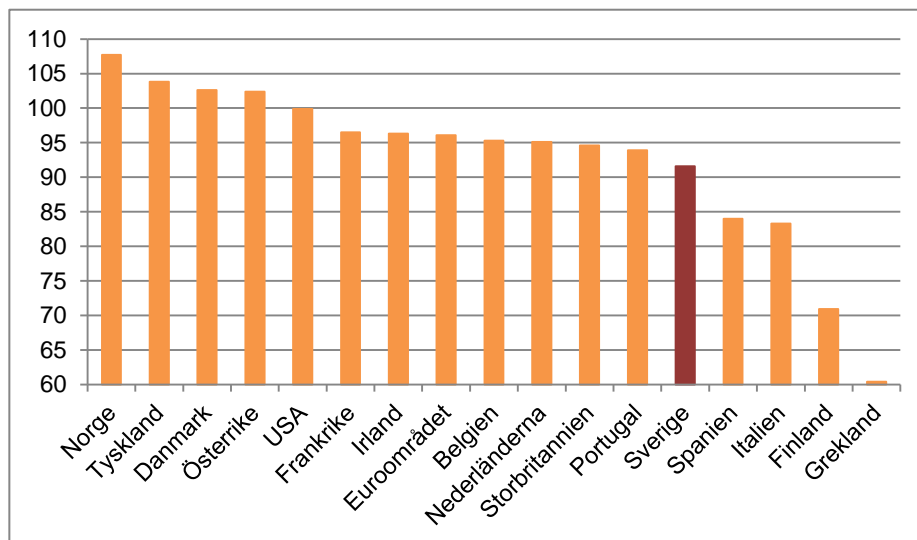
En snabbare ökning av arbetskraftskostnaderna än i omvärlden behöver inte innebära en försämring av den internationella konkurrenskraften om även

produktiviteten ökar snabbare än i konkurrentländerna. Produktiviteten är här definierad som förädlingsvärde i fasta priser per arbetad timme. Produktiviteten i den svenska industrin utvecklades mycket starkt såväl under senare delen av 1990-talet som under första dryga halvan av 00-talet. För perioden 1998–2002 noterades produktivitetstillväxten i svensk industri till knappt 6 procent att jämföras med cirka 3,5 procent i EU och OECD (**tabell 3**). I Tyskland ökade produktiviteten med mindre än 2,5 procent per år. Bland Sveriges viktigare konkurrentländer var det bara Finland och USA som hade en starkare utveckling. Under perioden 2003–2007 stärktes produktivitetstillväxten ytterligare och utvecklades fortsatt bättre än i flertalet konkurrentländer.

En tydlig inbromsning i den svenska produktivitetstillväxten inträffade dock 2007 och när produktionen föll kraftigt i samband med finanskrisen hösten 2008 minskade produktiviteten också i absoluta tal. Med undantag för en uppstuds under den tillfälliga konjunkturåterhämtningen 2010 har produktivitetstillväxten förblivit svag. Den svaga produktiviteten är dock inget isolerat svenskt fenomen utan har drabbat de allra flesta OECD-länder. Sedan 2008 har produktivitetstillväxten i svensk industri utvecklats ungefär i linje med EU och OECD. I länder som Tyskland och Finland har produktiviteten utvecklats långsammare än i Sverige de senaste åren medan bland andra Danmark, Irland och Norge haft en högre ökningstakt.

I **diagram 3** redovisas industriproduktionens nivå 2014 jämfört med 2007 för de ”gamla” EU-länderna samt USA och Norge. I flertalet länder var produktionen 2014 fortfarande lägre än före finanskrisen. Undantagen var Norge, Tyskland, Danmark och Österrike. Sverige är ett av de länder där produktionen fallit mest. Endast Finland och Sydeuropas krisländer hade en svagare utveckling.

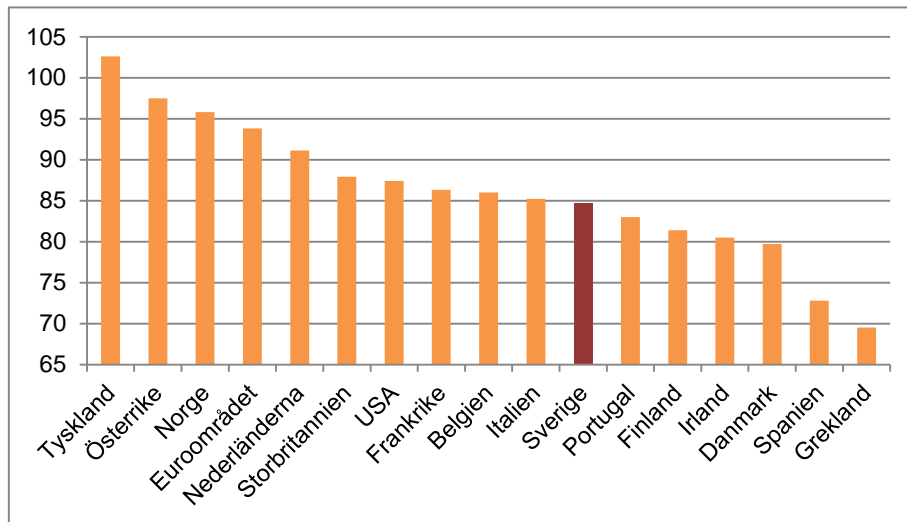
Diagram 3 Industriproduktion 2014 jämfört med 2007, index 2007=100.

Källor: Conference Board, Eurostat, SCB, Medlingsinstitutet

I **diagram 4** redovisas industrissysselsättningens nivå 2014, mätt som antalet personer, jämfört med 2007. Endast i Tyskland var industrissysselsättningen högre 2014 än 2007. Även i Österrike och Norge hölls sysselsättningen uppe väl. Räknat i antalet arbetade timmar föll sysselsättningen mer i de flesta länder än räknat i antalet sysselsatta personer. Detta hänger bland annat samman med att många länder subventionerade korttidsarbete under finanskrisens mest akuta skeende.

Diagram 4 Industrissysselsättning 2014 jämfört med 2007, index 2007=100.

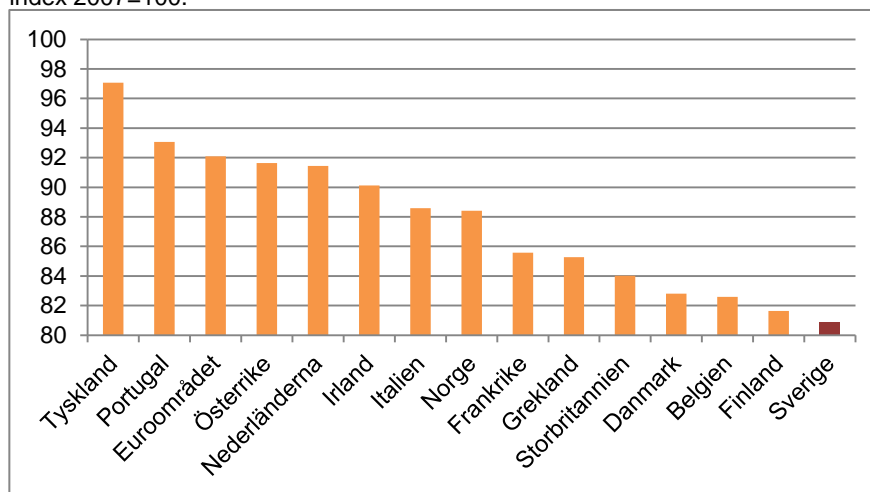

Källor: Conference Board, Eurostat, SCB, Medlingsinstitutet

I Sverige var antalet industrissysselsatta cirka 15 procent lägre 2014 jämfört med 2007, eller cirka 100 000 personer färre. En svagare utveckling kan bara noteras för PIIGS-länderna exklusive Italien och Finland och Danmark. I Spanien tappade industrin närmare 30 procent av antalet sysselsatta och i Grekland var nedgången ännu större. Vad gäller Finland kan noteras att landet haft såväl en svag utveckling av produktion, sysselsättning som produktivitet, vilket delvis kan knytas till de strukturella problem inom nyckelbranscher som telekom och skog.

Sverige har haft en produktivitetsutveckling i linje med konkurrentländerna, medan sysselsättning och produktion gått svagare. **Diagram 5** illustrerar att industrissysselsättningens *andel* av den totala sysselsättningen sjönk på de allra flesta håll. Tyskland var det land där industrin upprätthöll sin andel bäst. Där sjönk andelen bara med ett par procent. Mest minskade industrins andel av sysselsättningen i Sverige. Även i till exempel Finland, Danmark och Belgien utgjorde sysselsättningen i industrin en väsentligt lägre andel av den totala sysselsättningen 2014 än 2007.

Diagram 5 Industrins andel av total sysselsättning 2014 jämfört med 2007, index 2007=100.

Källor: Eurostat, SCB, Medlingsinstitutet

Svenska enhetsarbetskostnader har sjunkit ...

Utvecklingen av arbetskraftskostnad per producerad enhet, eller enhetsarbetskostnad, är ett av de mest använda måtten för att jämföra olika länders kostnadsmissiga konkurrenskraft. Detta innebär helt enkelt att man sätter förändringen i företagens arbetskraftskostnad i relation till förändringen i produktionen. Produktionen definieras som förädlingsvärdet i fasta priser. Utvecklingen av enhetsarbetskostnaderna kan också räknas fram som kvoten mellan utvecklingen av arbetskraftskostnad per timme i relation till produktivitetstillväxten. Enhetsarbetskostnaden speglar alltså den sammanlagda effekten av förändringar i produktivitet och arbetskraftskostnader.

De svenska enhetsarbetskostnaderna minskade med knappt 1,5 procent per år under perioden 1998–2002 (**tabell 4**). Under följande femårsperiod 2003–2007 var minskningen drygt 3 procent. Förklaringen till de fallande enhetsarbetskostnaderna var en stark produktivitetstillväxt. Motsvarande utveckling för EU och OECD var en ökning av enhetsarbetskostnaderna med knappt en halv procent 1998–2002 och en minskning med cirka 1 procent 2003–2007. Sedan 2008 har de svenska enhetsarbetskostnaderna ökat marginellt långsammare än i OECD och EU. Även jämfört med Tyskland har de svenska enhetsarbetskostnaderna ökat i långsammare takt. I förhållande till USA och Danmark har dock de svenska enhetsarbetskostnaderna ökat mer under senare år.

Tabell 4 Utveckling av arbetskraftskostnader per producerad enhet inom tillverkningsindustrin. Årsgenomsnitt respektive procentuell förändring från föregående år

	Genomsnitt 1998–2002	Genomsnitt 2003–2007	Genomsnitt 2008–2012	Genomsnitt 2013–2014	2012	2013	2014
Tyskland	0,3	-2,7	1,6	2,1	4,1	3,2	1,1
Frankrike	-1,0	-1,1	1,3	0,6	1,4	1,1	0,2
Italien	1,4	1,4	2,4	2,2	1,5	1,2	3,2
Belgien	0,2	-0,9	1,1	-0,5	-0,2	1,0	-2,1
Nederländerna	0,9	-1,8	1,3	1,3	1,8	2,4	0,2
Spanien	0,3	2,5	0,8	-1,2	-0,6	-2,0	-0,3
Finland	-2,3	-3,8	6,2	-1,0	15,4	-1,7	-0,3
10 euroländer*	-0,1	-1,4	1,9	1,1	3,5	1,7	0,5
Danmark	1,6	1,3	-1,2	0,0	-4,3	-1,9	1,9
Storbritannien	1,8	0,5	2,5	2,5	5,1	4,1	0,9
15 EU-länder**	0,4	-1,1	1,6	1,2	3,1	1,8	0,6
Norge	3,8	2,0	1,9	1,6	4,0	2,6	0,5
USA	-1,3	-2,0	0,4	0,2	3,4	-0,1	0,4
Japan	-2,1	-5,8	-1,7	-0,7	-2,6	-1,9	0,6
21 OECD***	0,3	-1,0	1,4	1,0	3,0	1,5	0,6
Sverige****	-1,4	-3,1	1,5	0,4	9,2	-0,3	1,2

Källor: Conference Board, OECD, SCB, Eurostat, Medlingsinstitutet

* Beräkningarna inkluderar även Irland, Portugal och Österrike.

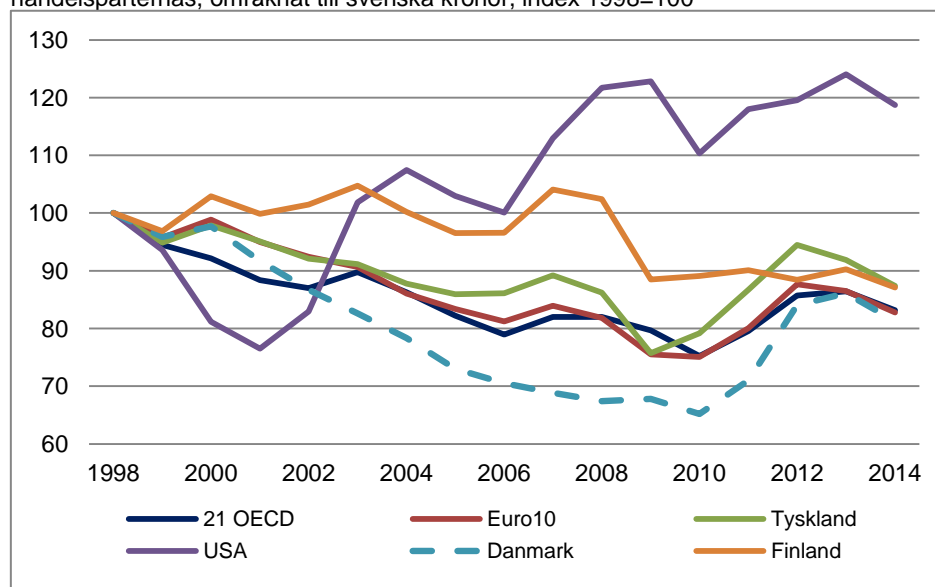
** Beräkningarna inkluderar även Tjeckien, Polen och Ungern.

*** Beräkningarna inkluderar även Kanada, Australien och Sydkorea

**** Enligt SCB, augusti 2015.

I **diagram 6** visas utvecklingen av de svenska enhetsarbetskostnaderna i förhållande till konkurrentländerna omräknat till svenska kronor. Som tidigare redovisats i diagram 5 har kronans utveckling haft relativt små effekter på kostnadsläget sett över hela perioden 1998–2014 jämfört med ett vägt index av valutor. Däremot har växelkursen spelat stor roll under vissa perioder och även sett över hela den redovisade perioden gentemot enskilda länder/valutor, inte minst mot den amerikanska dollarn och det brittiska pundet.

Diagram 6 Sveriges enhetsarbetskostnader i tillverkningsindustrin i förhållande till handelsparterna, omräknat till svenska kronor, index 1998=100

Källor: Conference Board, OECD, SCB, Eurostat, Medlingsinstitutet och Riksbanken

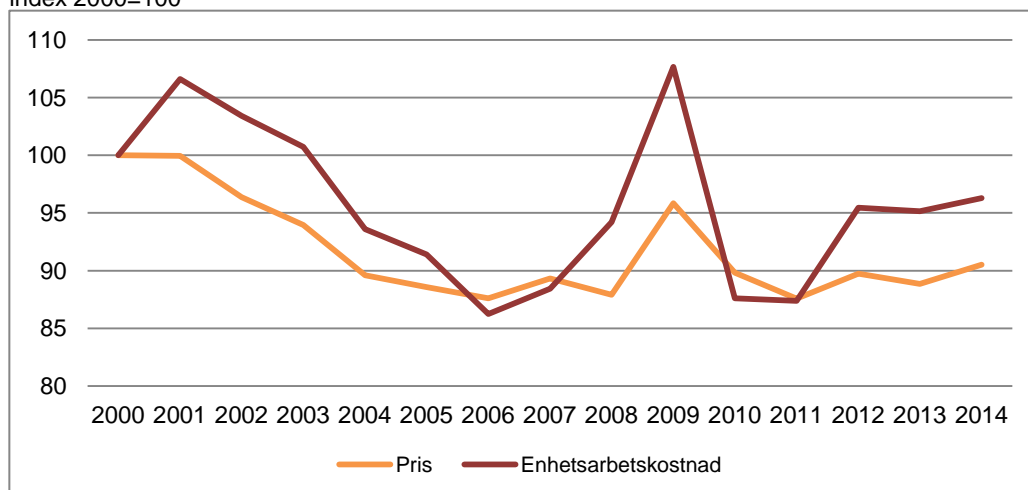
Sett över hela perioden 1998–2014 förbättrades det relativa kostnadsläget för svensk industri med 12–13 procent mot Tyskland och Finland. I förhållande till OECD och euroområdet var förbättringen 17 procent och 19 procent gentemot Danmark. Däremot försvagades kostnadsläget i förhållande till USA med närmare 20 procent. Drivkraften bakom denna försvagning av konkurrenskraften är i första hand en förstärkning av den svenska kronan mot dollarn, men även räknat i nationella valutor försvagades den svenska konkurrenskraften. Från och med våren 2014 inleddes emellertid en kraftig försvagning av kronan mot dollarn från cirka 6,40 till nivåer kring 8,50 sommaren 2015.

Kronans förstärkning under åren 2010–2013 innebar att de svenska relativa enhetsarbetskostnaderna steg i förhållande till de flesta konkurrentländer. I förhållande till Danmark och USA försämrades också konkurrenskraften som en följd av en högre ökningstakt i enhetsarbetskostnaderna. Växelkursen gick dock åt motsatt håll under 2014 och 2015. I KIX-termer försvagades kronan med cirka 4 procent 2014 och med ytterligare cirka 5 procent 2015 om man utgår från kurserna sensommaren 2015. Även om uppgifterna för enhetsarbetskostnaderna 2015 är knapphändiga indikerar kronförsvagningen att konkurrenskraften för svensk industri stärktes 2015.

... men även priserna har fallit

Att Sveriges relativa enhetsarbetskostnader sjunkit i förhållande till många konkurrentländer beror som tidigare nämnts på en gynnsam utveckling av produktiviteten. Samtidigt hänger produktivitetstillväxten i hög grad samman med industristrukturen i respektive land. I ett nordiskt perspektiv är det till exempel naturligt att Sverige och Finland hade en starkare tillväxt i produktiviteten än Danmark, under slutet av 1990-talet och de första fem sex åren av 2000-talet. Detta tack vare bland annat den högproduktiva teleproduktindustrins relativt stora betydelse i Sverige och Finland, medan dansk industri i högre grad dominerats av till exempel läkemedel och livsmedel och andra branscher med en lägre produktivitetstillväxt. Samtidigt har priserna utvecklats betydligt mer gynnsamt för dansk industri än för svensk och finländsk industri, vilket har begränsat löne- och vinstutrymmet i dessa bägge länder i förhållande till Danmark.

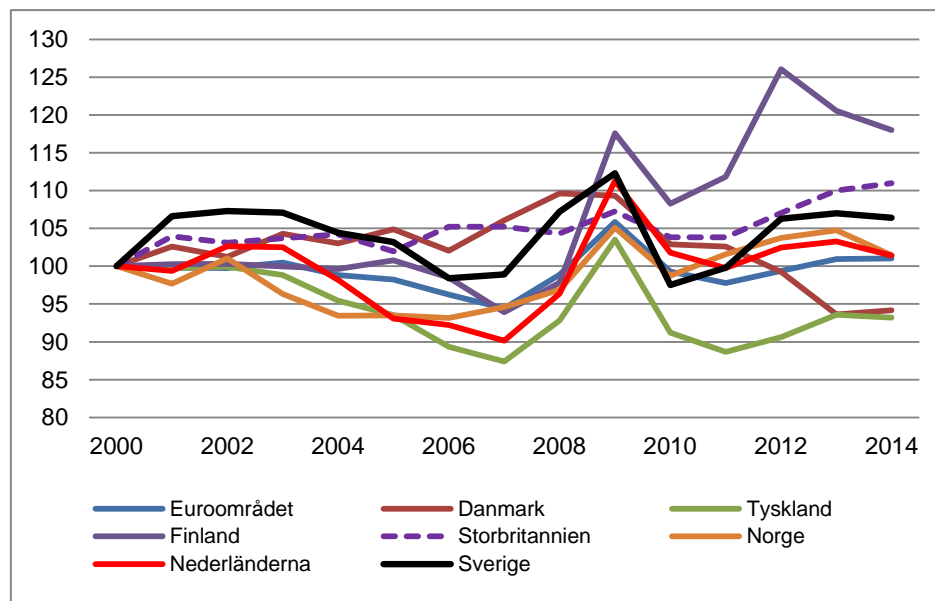
Diagram 7 Förädlingsvärdespris och enhetsarbetskostnad i svensk industri, index 2000=100

Källor: SCB och Medlingsinstitutet

Som framgår av **diagram 7** har visserligen enhetsarbetskostnaderna fallit i svensk industri men det har också de priser som industrin kunnat ta ut. Priserna har fallit mer än enhetsarbetskostnaderna, vilket medfört att industrins vinstandel gått ned under perioden 2000-2014 medan löneandelen, eller snarare arbetskostnadsandelen, gått upp. Jämför man utvecklingen av löneandelen i svensk industri med motsvarande utveckling i konkurrentländerna, (**diagram 8**) kan konstateras att den stigit tydligt i förhållande till Tyskland och Danmark, och i mindre utsträckning även jämfört med euroområdet och Norge.

Diagram 8 Arbetskostnadsandelar i industrin Index 2000=100

Källor: Eurostat, SCB och Medlingsinstitutet

Finland är det land som uppvisar den största uppgången i löneandelen av Sveriges viktigare konkurrentländer. I Danmark har däremot löneandelen fallit påtagligt de senaste åren. Som tidigare redovisats beror detta både på en inbromsning i löneökningstakten och på en förhållandevis gynnsam produktivitetsutveckling. Under åren före finanskrisen var det närmast överhettning på dansk arbetsmarknad och löneandelen steg då tydligt. För hela perioden har löneandelen begränsats av en gynnsam utveckling av priserna på danska exportprodukter, det vill säga bytesförhållandet har stärkts.

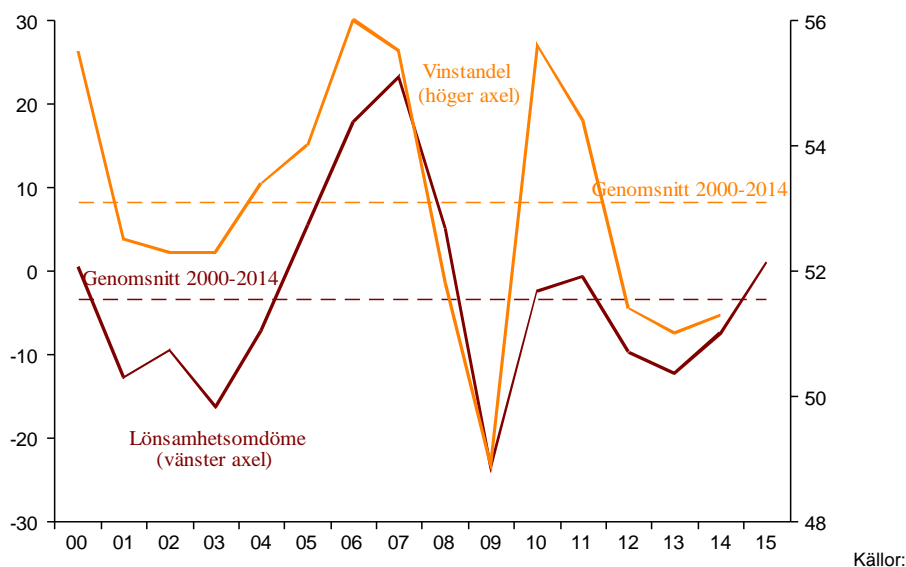
I Tyskland innebar de återhållsamma löneökningarna under en lång följd av år att löneandelen föll. De senaste åren har löneandelen uppvisat en svagt uppåtgående trend, men ligger fortfarande klart under nivån kring millennieskiftet.

Tittar man på utvecklingen de senaste åren i Sverige kan konstateras att löneandelen framför allt ökade 2012 då kombinationen av höga arbetskostnadsökningar, fallande produktivitet och en starkt krona pressade industrins vinster. Därefter har utvecklingen varit mindre dramatisk. Fortfarande var dock löneandelen 2014 hög i ett historiskt perspektiv.

För 2015 finns ännu så länge begränsad information om utvecklingen för löner och vinster, men förhållandevis återhållsamma arbetskostnadsökningar och kronans försvagning indikerar en viss återhämtning av den svenska industrins vinstandel. Även de omdömen om lönsamheten som industriföretagen lämnar

i Konjunkturinstitutets barometer indikerar en förbättring under 2015. Som framgår av **diagram 9** ger också dessa omdömen generellt en betydligt mer positiv bild av vinstläget än vinstandelen enligt nationalräkenskaperna.

Diagram 9 Vinstandel och lönsamhetsomdömen i industrin, procent respektive netttotal

SCB, Konjunkturinstitutet (konjunkturbarometern) och Medlingsinstitutet

Hög svensk kostnadsnivå men avståndet till Tyskland krymper

Arbetskraftskostnadernas nivå är sämre belyst än utvecklingen över tid. En av de viktigaste källorna för arbetskraftskostnadernas nivå är Labour Cost Survey (LCS) från Eurostat som publiceras för EU-länderna och ytterligare några länder som till exempel Norge. LCS genomförs vart fjärde år och det senaste undersökningsåret är 2012. Det bör också påpekas att Sveriges kostnadsnivå enligt en del andra alternativa källor, till exempel amerikanska Conference Board, är betydligt lägre än vad som redovisas enligt LCS. Som exempel kan nämnas att LCS för 2012 anger en tysk kostnadsnivå som ligger 13 procent lägre än den svenska. Conference Board anger en nivå som ligger 5 procent lägre. Detta illustrerar de betydande osäkerheter som ligger i beräkningarna av arbetskraftskostnadsnivåer.

I **tabell 5** redovisas nivån på arbetskraftskostnaden räknat per timme och uttryckt i euro för ett antal EU-länder och Norge enligt LCS för 2012. Denna nivå har sedan skrivits fram med utvecklingen för Labour Cost Index följande år. För 2015 har framskrivningen gjorts med utfallet för första kvartalet och ska därför betraktas som mycket preliminärt. Utvecklingen i nationella valutor har sedan räknats om till euro. För 2015 har genomsnittet för växelkurserna under januari–juli använts.

Tabell 5 Arbetskostnad i industrin, euro per timme

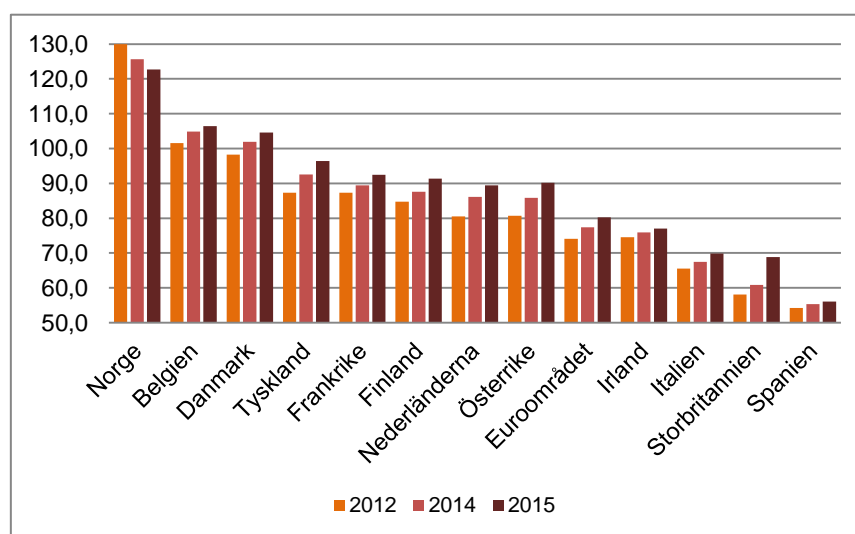
	2012	2014	2015*
Norge	53,77	51,75	49,94
Belgien	42,02	43,20	43,33
Sverige	41,36	41,20	40,70
Danmark	40,63	41,98	42,57
Tyskland	36,13	38,14	39,25
Frankrike	36,10	36,86	37,64
Finland	35,03	36,09	37,17
Nederländerna	33,29	35,49	36,38
Österrike	33,38	35,38	36,69
Euroområdet	30,64	31,88	32,64
Irland	30,83	31,26	31,35
Italien	27,11	27,79	28,43
Storbritannien	24,03	25,05	28,02
Spanien	22,42	22,80	22,80
Portugal	10,94	10,69	11,19
Tjeckien	9,67	9,35	9,61
Ungern	7,55	7,58	7,86
Polen	6,85	7,41	7,94

Källor: Eurostat (Labour Cost Survey och Labour Cost Index, Riksbanken, Medlingsinstitutet)

*Framskrivet med årstakten enligt Labour Cost Index första kvartalet 2015

Sverige hör till en grupp av fyra länder tillsammans med Norge; Danmark och Belgien med arbetskraftskostnader som överstiger 40 euro i timmen, motsvarande en timkostnad på knappt 400 svenska kronor. Norge har de överlägset högsta arbetskraftskostnaderna även om avståndet till övriga länder minskat något, framför allt beroende på en försvagning av den norska kronen under senare år. Även den svenska kronan försvagades 2014 och 2015 och bidrog därmed till en nedgång av svensk industris relativa kostnadsläge. Medan Sveriges viktigaste konkurrentland Tyskland hade arbetskraftskostnader som var närmare 13 procent lägre än Sverige 2012, hade denna skillnad minskat till knappt 4 procent 2015, enligt preliminära beräkningar. Även i förhållande till flertalet övriga EU-länder har Sveriges relativa kostnadsläge minskat en del.

Diagram 10 Arbetskostnadsnivåer i industrin, Sverige=100

Källor: Eurostat (Labour Cost Survey och Labour Cost Index, Riksbanken, Medlingsinstitutet)